

SPEKTROKEMIJSKA ANALIZA

- SPEKTROSKOPIJA
- SPEKTROMetriJA

OPTIČNA SPEKTROKEMIJSKA ANALIZA

- ATOMSKA SPEKTROSKOPIJA
- MOLEKULARNA SPEKTROSKOPIJA

SPEKTROKEMIJSKA ANALIZA

- EMISIJA (FLUORESCENCA)
- ABSORPCIJA

SPEKTROKEMIJSKA ANALIZA

KALIBRACIJSKA FUNKCIJA

$$S = f(C_a, \lambda, X_i)$$

ANALITSKA FUNKCIJA

$$C_a = g(S)$$

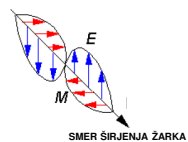

Elektromagnetno valovanje

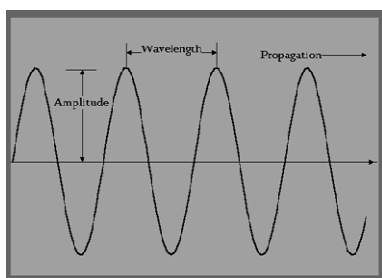

Elektromagnetno valovanje

Osnovne zveze

$$E = h \cdot \nu = h \cdot \frac{c}{\lambda}$$

- E.....energija v J
- ν .....frekvenca v Hz, s^{-1}
- λ .....valovna dolžina
- h.....Planckova konstanta, $6,63 \cdot 10^{-34}$ Js
- c.....hitrost svetlobe, $3,00 \cdot 10^8$ ms^{-1}

Enote

Enote za energijo

- J
- $\text{erg} = 10^{-7} \text{ J}$
- $\text{eV} = 1,6 \cdot 10^{-19} \text{ J}$

Enote za valovno dolžino:

- $1\text{\AA} = 10^{-10} \text{ m}$
- $1\text{nm} = 10^{-9} \text{ m}$
- $\text{mm} = 10^{-6} \text{ m}$
- $1 \text{ eV} \dots\dots 1240 \text{ nm}$

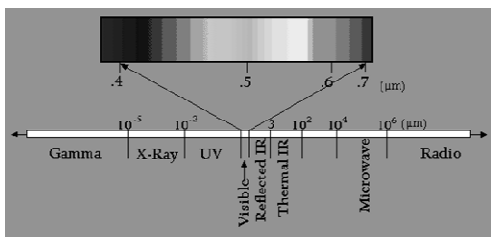

Spekter elektromagnetnega valovanja

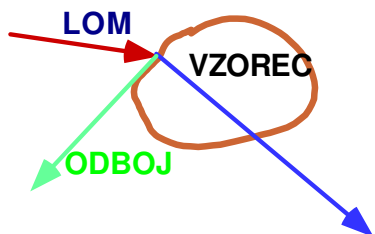

Interakcija med svetlobo in snovjo

SPEKTROKEMIJSKA ANALIZA

- SPEKTROKEMIJSKI POJMI
- OSNOVNO STANJE
- VZBUJENO STANJE

Interakcije elektromagnetnega valovanja s snovjo

Vrsta valovanja	Val. Dolžina	Interakcija
γ	<10 nm	Emisija jedra
X-žarki	<10 nm	Prehodi notranjih elektronov
UV	10-380 nm	Elektronski prehodi
Vid.	380-800 nm	Elektronski prehodi
IR	800 nm-100 μ m	Interakcije v vezeh
Radijski valovi	m	Jedrska absorpcija

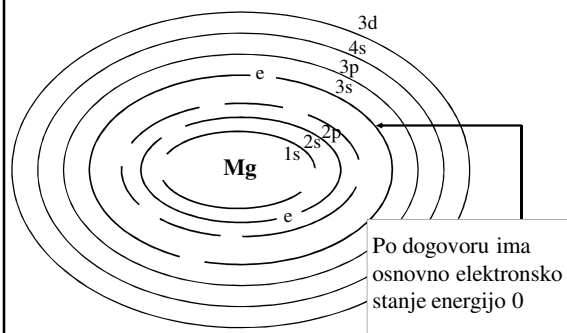

Elektronska konfiguracija Mg

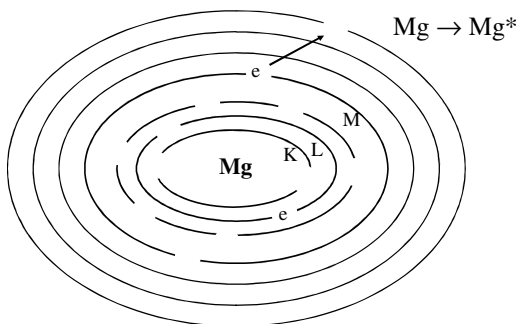

Vzbujanje Mg

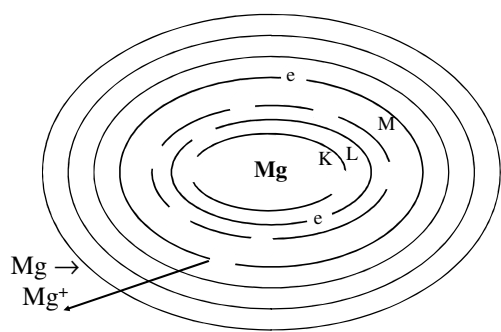

Ionizacija Mg

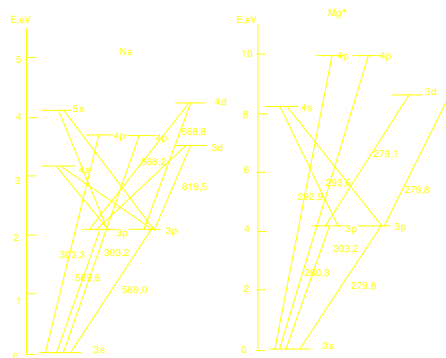

Energijski diagram za Na in Mg⁺

Molekularna spektrometrija

Absorpcija
Fluorescenca

Pojavi v snovi (posledica interakcije EM valovanje - snov):

- Elektronski prehodi
- Vibracije
- Rotacije

Molekularna spektrometrija

Elektronski prehodi (UV-VIS):

Molekule:

Atomi:

Prehodi zunanjih elektronov

Molekularna absorpcijska spektrometrija

Vibracije (IR):

Sprememba dolžine vezi

Rotacije (IR):

Sprememba energije molekule zaradi rotacij

Molekularna absorpcijska spektrometrija

Proces absorpcije:

Vsako elektronsko stanje v molekuli spremlja niz vibracijskih nivojev

Vsak vibracijski nivo sestavlja več rotacijskih nivojev.

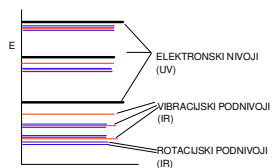

Molekularna absorpcijska spektrometrija

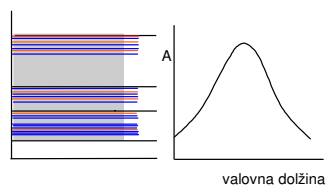

Molekularni absorpcijski spekter

Molekularna absorpcijska spektrometrija

Kvalitativna analiza: UV/VIS, IR

Identifikacija snovi temelji na primerjavi absorpcijskega spektra neznanega vzorca z referenčno substanco

Predvsem IR spektroskopija!!!

Spektrofotometrija

Informacije:

UV/VIS: elektronski prehodi

IR: interakcije v vezeh

Spektrofotometrija

Kvantitativna analiza

Osnova Beer-Lambert-ov zakon

Predvsem UV/VIS

Beerov zakon: Delež absorbirane svetlobe je eksponentna funkcija koncentracije in dolžine poti svetlobnega žarka skozi vzorec.

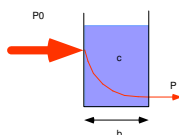

Spektrofotometrija

Spektrofotometrija - Beerov zakon

$T = P/P_0$ Delež prepuščene svetlobe
(Transmitanca, prepustnost)

$$-\log(T) = A$$

$$A = abc$$

A .....absorbanca

Spektrofotometrija- primer1

Izračunajte absorbanco za raztopino, ki pri 450 nm prepušča 89% svetlobe!

$$T = 89/100 = 0,89$$

$$A = -\log(T) = -\log(0,89) = 0,051$$

Spektrofotometrija

Določevanje koeficienta absorptivnosti:
Uporaba standardnih raztopin! Raztopine z znano koncentracijo

Če izražamo koncentracijo v mol/L, govorimo o molarnem absorpcijskem koeficientu - ϵ .

Spektrofotometrija- primer 2

Raztopina vsebuje 4,50 mg/L obarvane spojine. Izmerili smo absorbanco 0,30 pri 530 nm v 2 cm celici – kivetu.

Izračunajte a!

$$A = a \cdot b \cdot c$$

a- Absorptivnost, A- Absorbanca, b- dolžina poti, c- koncentracija

$$a = A/b \cdot c = 0,30 / (2,00 \text{ cm} \cdot 4,5 \text{ mg/l}) = 0,33 \text{ cm}^{-1} \text{ mg}^{-1} \text{ l}$$

Spektrofotometrija-primer 3

Raztopina $\text{Co}(\text{H}_2\text{O})^{2+}$ ima absorbanco 0,20 pri 530 nm v 1,00 cm kivetu. Molarni absorpcijski koeficient (ϵ) je $10 \text{ L mol}^{-1} \text{ cm}^{-1}$.

Izračunajte koncentracijo $\text{Co}(\text{H}_2\text{O})^{2+}$ v raztopini!

$$A = \epsilon \cdot b \cdot c$$

$$C = A / (\epsilon \cdot b) = 0,020 \text{ M}$$

Spektrofotometrija-primer 4

Absorbanca raztopine z neznano koncentracijo MnO_4^- je 0,500 pri 525 nm. Pri enakih pogojih je absorbanca $1,0 \times 10^{-4}$ M raztopine 0,200.

Izračunajte koncentracijo neznanе raztopine!

$$\frac{A_x}{A_s} = \frac{\epsilon b c_x}{\epsilon b c_s} = \frac{c_x}{c_s}$$

$$C_x = 2,5 \times 10^{-4} \text{ M}$$

Predpostavili smo linearno odvisnost absorbanca od koncentracije!

Spektrofotometrija- merjenje absorbance

Vedno jo poizkušamo meriti pri valovni dolžini, ki ustreza maksimumu absorpcije.

To nam zmanjša napake, izboljša občutljivost in zniža mejo zaznave.

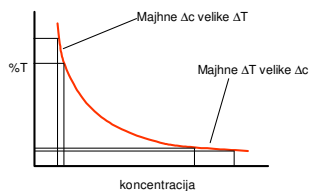

Spektrofotometrija

Spektrofotometrija- merjenje absorbance

Napake pri merjenju absorbance:

Nizke koncentracije: majhne koncentracijske spremembe povzročijo velike spremembe v prepustnosti (T)

Visoke koncentracije: spremembe v prepustnosti majhne.

Optimalno območje:

T: 20-80%

Spektrofotometrija

VEČKOMPONENTNI SISTEM

Absorbanca je aditivna količina!

$$A_r = \epsilon_1 b_1 c_1 + \epsilon_2 b_2 c_2$$

Če uporabimo isto kiveto:

$$A_r = (\epsilon_1 c_1 + \epsilon_2 c_2) b$$

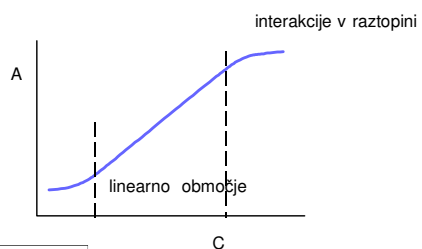

Spektrofotometrija

Molekularna spektroskopija

- IR spektroskopija: predvsem primerna za kvalitativno analizo
- Spektroskopija v vidnem in ultravijoličnem delu spektra (UV/VIS)
Navadno sta ti metodi povezani zaradi podobnih interakcij v molekulah, informacij, ki jih metoda daje in podobne instrumentalne opreme

---

Molekularna spektroskopija- UV/VIS

- Obravnavamo elektronske prehode
- Zaradi velikega števila možnih vibracijskih in rotacijskih stanj so spektri trakasti

---

UV/VIS absorpcija

- n π^* in π π^* prehodi
- Molekule morajo imeti določeno stopnjo nenasičenosti (dvojne, trojne vezi, resonančne strukture)
- Intenzivna absorpcija (200-700 nm)
- Če narašča stopnja nenasičenja, opazimo pomik absorpcije proti višjim λ .

UV-VIS absorpcija n π in $\pi \pi^*$ prehodi

	λ (maks) nm	ϵ (maks)
R-C=C-C=C-R	217	21000
alkini	178	10000
karbonili	186	1000
karboks. kisl	204	41
nitro skupina	280	100
aromati	204	7900
alkeni	177	13000

IR ABSORPCIJA

- Energija IR je premajhna za vzbujanja elektronov
- Absorpcija je omejena na **vibracijsko-rotacijske** nivoje
- Za tekočine in trdne snovi je molekulska rotacija omejena, zato so v tem primeru pogostejše vibracije

---

IR absorpcija

- Vibracije v molekuli določajo:
- Število atomov
- Vrste atomov
- Vrste vezi med atomi

IR spektroskopija je učinkovito orodje za karakterizacijo čistih organskih in anorganskih spojin

---

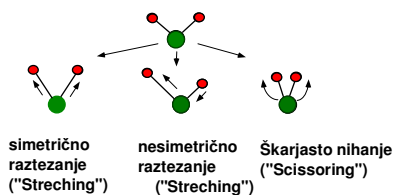

IR absorpcija-vrste vibracij

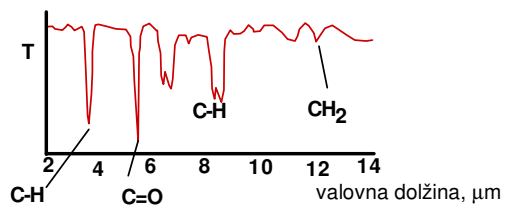

IR-spekter (primer)

IR absorpcija

Funkc.skupina	val število cm^{-1}	val. dolžina μm
C-H, alifatski	3000-2850	3,3-3,5
C-H, aromatski	3150-3000	3,2-3,3
O-H	3600-3000	2,8-3,3
C=O, aldehidi, ketoni	1740-1660	5,7-6,0
CH ₂ Cl	1300-1200 850-890	7,6-8,2 13,2-14

Spektrofotometrija- instrumentacija

Instrumenti za UV-VIS spektrometrijo

Instrumenti za IR spektrometrijo

Spektrofotometrija- instrumentacija

- Enožarkovni spektrometri
- Dvožarkovni spektrometri
- Večkanalni spektrometri
- Fluorimetri

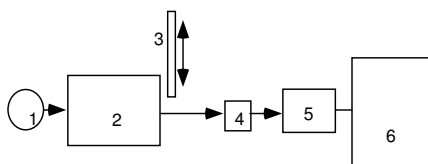

Enožarkovni sistem

ENOŽARKOVNI SPEKTROFOTOMETER

1 svetlobni izvor
2 izbira valovne dolžine
3 zaklop

4 kiveta
5 detektor
6 zapis signala

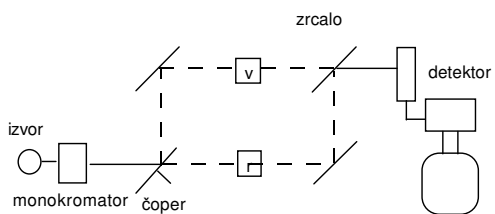

Dvožarkovni sistem

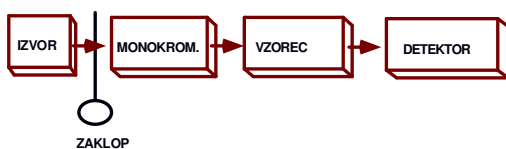

Shema aparature za merjenje absorpcije

Shema aparature za merjenje emisije

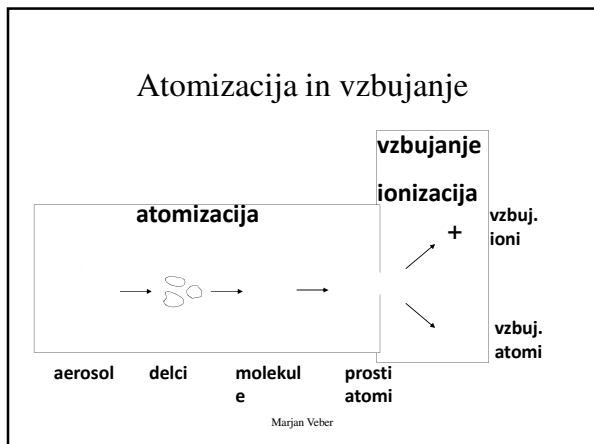

Specifičnost spektrov

- Deekcitacija vzbujenih atomov povzroča nastanek za vsak element specifičnega emisijskega spektra.
- Vsak element torej emitira svetlobo karakterističnih valovnih dolžin
- Metoda je kvalitativna in predvsem kvantitativna!

Atomska emisijska spektrometrija

Kvantitativna analiza temelji na merjenju intenzitet (jakosti) emisijskih spektralnih črt

$I = k \times c$

Koncentracijsko območje: kovine >0,0001%
Natančnost 1-5%
Občutljivost in natančnost zavisita od elementa, ki ga določujemo

---

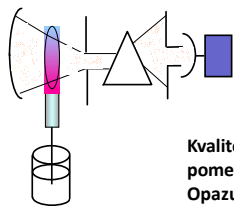

Shema plamenskega fotometra

Kvaliteta monokromatorja ni pomembna
Opazujemo majhno število zvrsti (atome, ki jih lahko vzbujamo v plamenu – alkalijske in zemljoalkalijske kovine)

Marjan Veber
